Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (veliko vijeće)

15. listopada 2024.*

„Zahtjev za prethodnu odluku – Članak 267. UFEU-a – Doseg obveze upućivanja zahtjeva za prethodnu odluku kojoj podliježu nacionalni sudovi koji odlučuju u posljednjem stupnju – Postupak dopuštenja revizije pred vrhovnim sudom države članice – Zahtjev za upućivanje Sudu pitanja o tumačenju prava Unije koji ističe stranka podnositeljica prijedloga za dopuštenje revizije – Nacionalni propis na temelju kojeg je revizija dopuštena ako se postavlja pravno pitanje važno za osiguranje pravne sigurnosti, ujednačenu primjenu prava ili njegov razvoj – Obveza nacionalnog vrhovnog suda da u okviru postupka dopuštenja revizije ispita treba li uputiti zahtjev za prethodnu odluku – Obrazloženje odluke o odbijanju prijedloga za dopuštenje revizije”

U predmetu C-144/23,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputilo Vrhovno sodišče (Vrhovni sud, Slovenija), odlukom od 7. ožujka 2023., koju je Sud zaprimio 9. ožujka 2023., u postupku

KUBERA, trgovanje s hrano in pijačo, d. o. o.

protiv

Republike Slovenije,

SUD (veliko vijeće),

u sastavu: K. Lenaerts, predsjednik, T. von Danwitz, potpredsjednik, F. Biltgen, K. Jürimäe, C. Lycourgos, M. L. Arastey Sahún, S. Rodin, D. Gratsias, M. Gavalec, predsjednici vijeća, A. Arabadjiev (izvjestitelj), J. Passer, Z. Csehi i O. Spineanu-Matei, suci,

nezavisni odvjetnik: N. Emiliou,

tajnik: M. Longar, administrator,

uzimajući u obzir pisani dio postupka i nakon rasprave održane 5. ožujka 2024.,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

– za KUBERA, trgovanje s hrano in pijačo, d. o. o., A. Velkaverh, *odvetnik*,

* Jezik postupka: slovenski

– za slovensku vladu, B. Jovin Hrastnik i N. Pintar Gosenca, u svojstvu agenata,

– za njemačku vladu, J. Möller, u svojstvu agenta,

– za latvijsku vladu, K. Pommere i S. Zābele, u svojstvu agenata,

– za nizozemsku vladu, P. P. Huurnink, u svojstvu agenta,

– za finsku vladu, A. Laine, u svojstvu agenta,

– za Europsku komisiju, F. Erlbacher, B. Rous Demiri i C. Urraca Caviedes, u svojstvu agenata,

saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na raspravi održanoj 18. lipnja 2024.,

donosi sljedeću

Presudu

1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 267. trećeg stavka UFEU-a i članka 47. Povelje Europske unije o temeljnim pravima (u daljnjem tekstu: Povelja).

2 Zahtjev je upućen u okviru spora između društva KUBERA, trgovanje s hrano in pijačo, d. o. o. (u daljnjem tekstu: društvo KUBERA) i Republike Slovenije, koju zastupa Ministrstvo za finance (Ministarstvo financija, Slovenija), u vezi s carinskom mjerom koja se odnosi na provedbu prava intelektualnog vlasništva.

Pravni okvir

Pravo Unije

3 Člankom 17. stavkom 1. Uredbe (EU) br. 608/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 12. lipnja 2013. o carinskoj provedbi prava intelektualnog vlasništva i stavljanju izvan snage Uredbe Vijeća (EZ) br. 1383/2003 (SL 2013., L 181, str. 15.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 2., svezak 24., str. 214.) određuje se:

„Ako carinska tijela prepoznaju robu za koju se sumnja da povređuje pravo intelektualnog vlasništva, obuhvaćenu odlukom kojom se odobrava zahtjev [podnesen nadležnom carinskom odjelu da carinska tijela poduzmu mjere], obustavljaju puštanje robe ili je zadržavaju.”

Slovensko pravo

4 Članak 22. slovenskog Ustava glasi kako slijedi:

„Svakomu je zajamčena jednaka zaštita njegovih prava u postupku pred sudom i drugim državnim tijelima, tijelima lokalnih jedinica i nositeljima javnih ovlasti, koji odlučuju o njegovim pravima, dužnostima ili pravnim interesima.”

5 Člankom 22. stavkom 1. Zakona o upravnem sporu (Zakon o upravnom sporu) (*Uradni list RS*, br. 105/06), u verziji primjenjivoj na glavni postupak, određuje se:

„U upravnom sporu primjenjuju se odredbe zakona kojim se uređuje parnični postupak ako ovim zakonom nije drukčije određeno.”

6 Člankom 367. stavkom 1. Zakona o pravdnem postopku (Zakon o parničnom postupku) (*Uradni list RS*, br. 73/07), u verziji primjenjivoj na glavni postupak (u daljnjem tekstu: ZPP), propisuje se:

„Protiv pravomoćne presude donesene u drugostupanjskom postupku stranke mogu podnijeti reviziju u roku od 15 dana od dostave odluke Vrhovnega sodišča [(Vrhovni sud, Slovenija)] o dopuštenosti revizije.”

7 U skladu s člankom 367.a ZPP-a:

„(1) Sud dopušta reviziju ako se od odluke Vrhovnega sodišča [(Vrhovni sud)] može očekivati odluka o pravnom pitanju koje je važno za osiguranje pravne sigurnosti, jedinstvenu primjenu prava ili njegov razvoj u sudskoj praksi. Sud dopušta reviziju osobito u slučajevima:

– ako je riječ o pravnom pitanju u kojem odluka drugostupanjskog suda odstupa od sudske prakse Vrhovnega sodišča [(Vrhovni sud)], ili

– ako je riječ o pravnom pitanju o kojem nema sudske prakse Vrhovnega sodišča [(Vrhovni sud)], pogotovo ako sudska praksa viših sudova nije jedinstvena, ili

– ako je riječ o pravnom pitanju o kojem sudska praksa Vrhovnega sodišča [(Vrhovni sud)] nije jedinstvena.

(2) Vrhovno sodišče [(Vrhovni sud)] odlučuje o dopuštenosti revizije na temelju prijedloga stranke za dopuštenje revizije.”

8 Članak 367.b ZPP-a glasi kako slijedi:

„(1) Prijedlog za dopuštenje revizije stranka mora podnijeti u roku od 30 dana od dostave pravomoćne presude drugostupanjskog suda.

(2) Prijedlog za dopuštenje revizije podnosi se Vrhovnem sodišču [(Vrhovni sud)].

[…]

(4) U prijedlogu za dopuštenje revizije stranka mora precizno i konkretno navesti sporno pravno pitanje i pravno pravilo koje je navodno prekršeno, okolnosti koje upućuju na njegovu važnost, te ukratko obrazložiti zašto je drugostupanjski sud to pitanje riješio nezakonito; istaknuta kršenja postupka mora opisati precizno i konkretno, a na jednak način mora iskazati i postojanje sudske prakse Vrhovnega sodišča [(Vrhovni sud)] od koje odluka [suda nižeg stupnja] navodno odstupa, odnosno nejedinstvenost sudske prakse.”

9 Člankom 367.c ZPP-a propisuje se:

(1) O prijedlogu za dopuštenje revizije odlukom odlučuje vijeće od tri suca Vrhovnega sodišča [(Vrhovni sud)].

(2) Za obrazloženje odluke kojom se prijedlog za dopuštenje revizije odbija, dostatno je da se sud općenito pozove na nepostojanje uvjeta iz članka 367.a toga zakona.

(3) U odluci o dopuštenosti revizije sud navodi u kojem dijelu odnosno u pogledu kojih konkretnih pravnih pitanja se dopušta revizija.

(4) Protiv odluke o dopuštenosti revizije odnosno odluke o njezinoj nedopuštenosti nema žalbe."

10 Člankom 368. ZPP-a određuje se:

„O reviziji odlučuje Vrhovno sodišče [(Vrhovni sud)]."

11 U skladu s člankom 370. stavkom 1. ZPP-a:

„Revizija se može podnijeti zbog bitne povrede odredaba parničnog postupka pred prvostupanjskim sudom, koju je stranka istaknula pred drugostupanjskim sudom, ili zbog bitne povrede odredaba parničnog postupka pred drugostupanjskim sudom ili zbog pogrešne primjene materijalnog prava."

Glavni postupak i prethodna pitanja

12 KUBERA, društvo za trgovinu hranom i pićem, kupilo je u Turskoj 87 600 limenki Red Bulla proizvedenih u Austriji te ih je brodom prevezlo do luke Kopar (Slovenija) radi njihova uvoza.

13 Dvjema odlukama od 5. listopada 2021. financijska uprava Republike Slovenije odlučila je zaplijeniti te limenke, na temelju članka 17. Uredbe br. 608/2013, u očekivanju ishoda sudskog postupka koji je društvo Red Bull GmbH, kao nositelj pravâ intelektualnog vlasništva koja se odnose na navedene limenke, pokrenulo kako bi zaštitilo ta prava.

14 Nakon što su odbijene upravne žalbe koje su bile podnesene protiv tih odluka, društvo KUBERA podnijelo je tužbe protiv navedenih odluka Upravnom sodišču (Upravni sud, Slovenija), koji ih je odbio.

15 Društvo KUBERA podnijelo je Vrhovnom sodišču (Vrhovni sud), odnosno sudu koji je uputio zahtjev, dva prijedloga za dopuštenje revizije protiv presuda Upravnog sodišča (Upravni sud), u kojima navodi da se u glavnom postupku postavlja pitanje primjenjuje li se Uredba br. 608/2013 na situaciju u kojoj je uvezenu robu proizveo nositelj pravâ industrijskog vlasništva koja se odnose na tu robu. Riječ je o važnom pravnom pitanju u smislu članka 367.a ZPP-a koje opravdava dopuštenje revizije. Smatrajući da se Uredba br. 608/2013 ne primjenjuje na takvu situaciju, društvo KUBERA zahtijeva, u slučaju da sud koji je uputio zahtjev ne prihvati takvo stajalište, da se Sudu uputi zahtjev za prethodnu odluku o tom pitanju.

16 Sud koji je uputio zahtjev pita se, s jedne strane, obvezuje li ga članak 267. treći stavak UFEU-a da u svrhu odlučivanja o prijedlozima za dopuštenje revizije, koje je podnijelo društvo KUBERA, ispita zahtjev tog društva da se Sudu uputi prethodno pitanje o tumačenju prava Unije. S druge strane, taj se sud pita je li on na temelju članka 47. Povelje dužan obrazložiti svoju odluku u slučaju kada bi smatrao da Sudu ne treba uputiti zahtjev za prethodnu odluku, s obzirom na to da se prema članku 367.c stavku 2. ZPP-a odluka o odbijanju prijedloga za dopuštenje revizije obrazlaže samo sažeto.

17 Sud koji je uputio zahtjev navodi da je revizija izvanredni pravni lijek usmjeren protiv pravomoćne sudske odluke te da ima za cilj ujednačavanje i usmjeravanje sudske prakse, na isti način kao i prethodni postupak predviđen člankom 267. UFEU-a. Budući da je pravo Unije dio slovenskog pravnog poretka, sud koji je uputio zahtjev posredstvom postupka revizije osigurava i pravilnu i ujednačenu primjenu prava Unije.

18 Postupak revizije podijeljen je na dva stadija, odnosno, s jedne strane, stadij u kojem se nastoji utvrditi treba li dopustiti reviziju i, s druge strane, u slučaju dopuštenja revizije, stadij koji se odnosi na ispitivanje merituma predmeta o kojem je riječ.

19 Revizija se može dopustiti samo na izričit prijedlog jedne od stranaka u sporu o kojem je riječ i isključivo ako se njime dokaže objektivna važnost pravnog pitanja o kojem treba odlučiti Vrhovno sodišče (Vrhovni sud). U okviru stadija koji se odnosi na ispitivanje prijedloga za dopuštenje revizije, taj bi sud stoga trebao dati prednost javnom interesu u širem smislu, odnosno potrebi osiguranja usklađenosti sudske prakse i ujednačene primjene prava, a ne privatnom interesu stranaka u sporu. Taj stadij predstavlja „filter” pristupa Vrhovnom sodišču (Vrhovni sud) s ciljem osiguranja da ono u potpunosti ispuni svoju ustavnu ulogu i da odlučuje u razumnom roku.

20 Iz sudske prakse Vrhovnog sodišča (Vrhovni sud) proizlazi da je revizija dopuštena ako stranka u dovoljnoj mjeri dokaže da niži sud nije poštovao sudsku praksu Suda ili ako se u predmetu o kojem je riječ postavlja pitanje usklađenosti nacionalnog prava s pravom Unije o kojem ne postoji sudska praksa Vrhovnog sodišča (Vrhovni sud). Vrhovno sodišče (Vrhovni sud) već je dopuštalo revizije kada je postavljeno pitanje bilo važno kako s gledišta tumačenja i ujednačene primjene prava Unije tako i u pogledu razvoja nacionalnog prava. Ono je stoga na isti način postupalo s pitanjima koja se odnose na pravo Unije i pitanjima koja se odnose na nacionalno pravo.

21 Međutim, sud koji je uputio zahtjev pojašnjava da, iako nije isključeno da pravna važnost predmeta koji se pred njim vodi može proizlaziti iz razmatranja o pravu Unije, ni činjenica da se to pravo može primijeniti u okviru ispitivanja merituma predmeta, ni okolnost da jedna od stranaka u sporu u svojem prijedlogu za dopuštenje revizije predlaže da se Sudu uputi zahtjev za prethodnu odluku, nisu same po sebi dovoljne da bi se dopustila revizija.

22 Slijedom toga, sud koji je uputio zahtjev nije na temelju ZPP-a dužan ispitivati već u stadiju postupka za dopuštenje revizije treba li Sudu postaviti prethodno pitanje u slučaju kada bi revizija bila dopuštena.

23 Sud koji je uputio zahtjev također navodi da protiv njegovih odluka o prijedlozima za dopuštenje revizije prema nacionalnom pravu nema pravnog lijeka i da kada odbija dopustiti takvu reviziju, on samo navodi da nisu ispunjeni uvjeti iz članka 367.a ZPP-a.

24 Međutim, iz odluke Ustavnog sodišča (Ustavni sud, Slovenija) od 31. ožujka 2022. proizlazi da zahtjev jedne od stranaka u sporu da se Sudu uputi zahtjev za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, podnesen u okviru prijedloga za dopuštenje revizije, treba razmotriti već u stadiju ispitivanja potonjeg prijedloga. Ustavno sodišče (Ustavni sud) također je presudilo da se člankom 47. Povelje, u vezi s člankom 22. slovenskog Ustava, zahtijeva da Vrhovno sodišče (Vrhovni sud), u slučaju kada donese odluku kojom odbija prijedlog za dopuštenje revizije, tu odluku obrazloži jednako kao i svoje sudske odluke. Iz navedene odluke Ustavnog sodišča (Ustavni sud) proizlazi da Vrhovno sodišče (Vrhovni sud) mora u okviru postupka za dopuštenje revizije ispitati zahtjev za upućivanje predmeta Sudu na temelju članka 267. UFEU-a, uzimajući u

obzir kriterije koji proizlaze iz sudske prakse Suda, te u svojoj odluci kojom ne dopušta reviziju mora navesti razloge zbog kojih Sudu nije uputio zahtjev za prethodnu odluku, i to kako bi se, prema potrebi, Ustavnom sodišču (Ustavni sud) omogućilo da provjeri jesu li poštovani uvjeti koji omogućuju odstupanje od obveze upućivanja zahtjeva za prethodnu odluku iz članka 267. trećeg stavka UFEU-a, kako proizlaze iz te sudske prakse.

25 Iako sud koji je uputio zahtjev smatra da u ovom slučaju prijedlozi društva KUBERA za dopuštenje revizije ne ispunjavaju uvjete predviđene člankom 367.a ZPP-a pa se stoga ne mogu prihvatiti, on je mišljenja da se, s obzirom na odluku Ustavnog sodišča (Ustavni sud) od 31. ožujka 2022., u glavnom postupku postavlja važno pitanje koje se odnosi na tumačenje prava Unije, koje mu nalaže da Sudu uputi zahtjev za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a.

26 U tom pogledu sud koji je uputio zahtjev primjećuje da, kako bi se u stadiju ispitivanja prijedloga za dopuštenje revizije utvrdilo treba li pitanje o tumačenju prava Unije koje je postavila jedna od stranaka u sporu uputiti Sudu kao prethodno pitanje, taj nacionalni sud mora ocijeniti određen broj povezanih pravnih pitanja. Taj bi sud morao, među ostalim, utvrditi je li pravo Unije primjenjivo na predmetni spor, zahtijeva li dotična stranka da Sud odluči o prethodnom pitanju o tumačenju pravnog pravila Unije i treba li uputiti zahtjev za prethodnu odluku. To bi u biti zahtijevalo da se već u tom stadiju ispituje meritum revizije. Tumačenje koje zagovara Ustavno sodišče (Ustavni sud) u pogledu obveze koja proizlazi iz članka 267. UFEU-a podrazumijeva potpunu promjenu pristupa suda koji je uputio zahtjev u okviru njegovih odluka o prijedlozima za dopuštenje revizije. Osim toga, sud koji je uputio zahtjev ističe da odluka koju Sud donese u prethodnom postupku ne bi imala koristan učinak u okviru postupka za dopuštenje revizije, s obzirom na to da je tek u stadiju ispitivanja merituma revizije moguće utvrditi je li pravo Unije primjenjivo na predmet o kojem je riječ i je li potrebno tumačenje Suda.

27 Sud koji je uputio zahtjev također se pita može li se smatrati da, s obzirom na postojanje postupka za dopuštenje revizije koji je predviđen ZPP-om, sudske odluke protiv kojih takva revizija nije dopuštena donosi nacionalni sud protiv čijih odluka prema nacionalnom pravu nema pravnog lijeka i koji ima obvezu upućivanja zahtjeva za prethodnu odluku Sudu iz članka 267. trećeg stavka UFEU-a.

28 Naposljetku, ako bi Sud smatrao da je sud koji je uputio zahtjev dužan već u stadiju ispitivanja prijedloga za dopuštenje revizije razmotriti treba li pred Sudom pokrenuti prethodni postupak, sud koji je uputio zahtjev želi doznati primjenjuje li se obveza obrazlaganja, koja je navedena, među ostalim, u točki 51. presude od 6. listopada 2021., Consorzio Italian Management i Catania Multiservizi (C-561/19, EU:C:2021:799), i na odluke kojima se ne dopušta revizija.

29 U tim je okolnostima Vrhovno sodišče (Vrhovni sud) odlučilo prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeća prethodna pitanja:

„1. Protivi li se članku 267. trećem stavku UFEU-a odredba [ZPP-a] na temelju koje Vrhovno sodišče [(Vrhovni sud)] u okviru postupka u kojem odlučuje o prijedlogu za dopuštenje revizije ne ispituje proizlazi li iz prijedloga stranke da se uputi zahtjev za prethodnu odluku [Sudu] njegova obveza da Sudu uputi zahtjev za prethodnu odluku?

2. [U slučaju potvrdnog odgovora na prvo pitanje, t]reba li članak 47. Povelje, koji predviđa obvezu obrazlaganja sudskih odluka, tumačiti na način da postupovna odluka kojom se odbija prijedlog stranke za dopuštenje revizije u skladu sa [ZPP-om] predstavlja ‚sudsku odluku' u kojoj treba navesti razloge zbog kojih u predmetu o kojem je riječ ne treba prihvatiti prijedlog stranke da se uputi zahtjev za prethodnu odluku [Sudu]?"

O prethodnim pitanjima

Prvo pitanje

30 Svojim prvim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 267. treći stavak UFEU-a tumačiti na način da mu se protivi to da nacionalni sud protiv čijih odluka prema nacionalnom pravu nema pravnog lijeka odluči, u okviru postupka ispitivanja prijedloga za dopuštenje revizije čiji ishod ovisi o važnosti pravnog pitanja koje je istaknula jedna od stranaka u sporu za pravnu sigurnost, ujednačenu primjenu prava ili njegov razvoj, odbiti takav prijedlog za dopuštenje revizije, a da pritom ne ocijeni je li bio dužan Sudu uputiti prethodno pitanje o tumačenju ili valjanosti odredbe prava Unije koje je istaknuto u potporu tom prijedlogu.

31 Najprije valja podsjetiti na to da, iako je ustrojstvo pravosuđa u državama članicama u njihovoj nadležnosti, osobito osnivanje, sastav, nadležnost i funkcioniranje nacionalnih vrhovnih sudova, one su ipak pri izvršavanju te nadležnosti obvezne poštovati obveze koje za njih proizlaze iz prava Unije, (presuda od 11. srpnja 2024., Hann-Invest i dr., C-554/21, C-622/21 i C-727/21, EU:C:2024:594, t. 44. i navedena sudska praksa).

32 Iz toga slijedi da, iako se pravu Unije u načelu ne protivi to da države članice uspostave postupke dopuštenja žalbi ili druge sustave odabira odnosno „filtriranja" pokretanja postupaka pred nacionalnim vrhovnim sudovima, provedbom takvih postupaka ili sustava mora se poštovati zahtjeve koji proizlaze iz tog prava, osobito iz članka 267. UFEU-a.

33 U tom pogledu valja naglasiti da se postupkom povodom zahtjeva za prethodnu odluku, predviđenim u tom članku, koji je zaglavni kamen pravosudnog sustava uspostavljenog Ugovorima, uvodi dijalog između sudova, to jest između Suda i sudova država članica, koji ima za cilj osigurati jedinstveno tumačenje prava Unije. Na taj se način tim postupkom omogućuje osiguranje usklađenosti, punog učinka i autonomije tog prava kao i, u konačnici, njegove posebne naravi (mišljenje 2/13 (Pristupanje Unije EKLJP-u) od 18. prosinca 2014., EU:C:2014:2454, t. 176. i presude od 6. listopada 2021., Consorzio Italian Management i Catania Multiservizi, C-561/19, EU:C:2021:799, t. 27. i od 22. veljače 2022., RS (Učinak presuda ustavnog suda), C-430/21, EU:C:2022:99, t. 73.).

34 Kada protiv odluke nacionalnog suda prema nacionalnom pravu nema pravnog lijeka, potonji je, u smislu članka 267. trećeg stavka UFEU-a, načelno dužan uputiti prethodno pitanje Sudu ako se u predmetu koji je pred njim u tijeku pojavi pitanje koje se odnosi na tumačenje prava Unije ili valjanost akta sekundarnog prava (vidjeti u tom smislu presude od 18. srpnja 2013., Consiglio Nazionale dei Geologi, C-136/12, EU:C:2013:489, t. 25., od 6. listopada 2021., Consorzio Italian Management i Catania Multiservizi, C-561/19, EU:C:2021:799, t. 32. i od 22. prosinca 2022., Airbnb Ireland i Airbnb Payments UK, C-83/21, EU:C:2022:1018, t. 79.).

35 Obveza nacionalnih sudova protiv čijih odluka prema nacionalnom pravu nema pravnog lijeka da upute Sudu prethodno pitanje dio je suradnje, uspostavljene radi osiguranja dobre primjene i ujednačenog tumačenja prava Unije u svim državama članicama, između nacionalnih sudova u njihovu svojstvu sudova zaduženih za primjenu prava Unije i Suda. Cilj je te obveze osobito spriječiti da se u bilo kojoj državi članici razvije nacionalna sudska praksa koja nije u skladu s pravilima prava Unije (presude od 24. svibnja 1977., Hoffmann-La Roche, 107/76, EU:C:1977:89, t. 5., od 4. lipnja 2002., Lyckeskog, C-99/00, EU:C:2002:329, t. 14. i od 4. listopada 2018., Komisija/Francuska (Porez po odbitku), C-416/17, EU:C:2018:811, t. 109.).

36 Nacionalni sud protiv čijih odluka prema nacionalnom pravu nema pravnog lijeka može se osloboditi od obveze predviđene člankom 267. stavkom trećim UFEU-a samo kada je utvrdio da odgovor na postavljeno pitanje nije relevantan ili da je predmetna odredba prava Unije već bila predmet tumačenja Suda ili da je pravilno tumačenje prava Unije tako očito da ne ostavlja mjesta nikakvoj razumnoj sumnji (presude od 6. listopada 1982., Cilfit i dr., 283/81, EU:C:1982:335, t. 21. i od 6. listopada 2021., Consorzio Italian Management i Catania Multiservizi, C-561/19, EU:C:2021:799, t. 33.).

37 Takav nacionalni sud mora na vlastitu odgovornost, neovisno i uz svu dužnu pažnju, ocijeniti je li obvezan uputiti Sudu pitanje prava Unije koje mu je postavljeno ili je, pak, ono obuhvaćeno jednom od situacija iz prethodne točke ove presude, koje mu omogućuju oslobođenje od te obveze (vidjeti u tom smislu presude od 15. rujna 2005., Intermodal Transports, C-495/03, EU:C:2005:552, t. 37. i od 6. listopada 2021., Consorzio Italian Management i Catania Multiservizi, C-561/19, EU:C:2021:799, t. 50. i navedenu sudsku praksu).

38 Dakle, kada se nalazi u jednoj od tih situacija, taj nacionalni sud nije dužan obratiti se Sudu na temelju članka 267. trećeg stavka UFEU-a, čak i ako bi stranka u postupku pred njim postavila pitanje o tumačenju ili valjanosti odredbe prava Unije (vidjeti u tom smislu presudu od 6. listopada 2021., Consorzio Italian Management i Catania Multiservizi, C-561/19, EU:C:2021:799, t. 57. i navedenu sudsku praksu).

39 Valja također istaknuti da odluke nacionalnog suda koje stranke mogu osporavati pred nacionalnim vrhovnim sudom nisu odluke „sud[a] neke države članice, protiv čijih odluka prema nacionalnom pravu nema pravnog lijeka” u smislu članka 267. UFEU-a. Okolnost da ispitivanje merituma takvih osporavanja, koja su, kao u glavnom postupku, istaknuta u okviru revizije, podliježe postupku dopuštenja te revizije od strane tog nacionalnog vrhovnog suda ne dovodi do toga da se strankama uskraćuje pravni lijek (vidjeti u tom smislu presude od 4. lipnja 2002., Lyckeskog, C-99/00, EU:C:2002:329, t. 16. i od 16. prosinca 2008., Cartesio, C-210/06, EU:C:2008:723, t. 76.). Postojanje takvog postupka stoga ne može pretvoriti niži sud, čija se odluka može osporavati u okviru takve revizije, u nacionalni sud protiv čijih odluka prema nacionalnom pravu nema pravnog lijeka i koji bi, slijedom toga, bio obvezan uputiti prethodno pitanje iz članka 267. trećeg stavka UFEU-a.

40 Nasuprot tomu, nacionalni vrhovni sud, kao što je Vrhovno sodišče (Vrhovni sud), ima tu obvezu, podložno onomu što je navedeno u točki 36. ove presude.

41 U ovom slučaju, iz članka 367.a stavka 1. ZPP-a, kao i iz navoda suda koji je uputio zahtjev proizlazi da taj sud, kako bi utvrdio treba li dopustiti reviziju, ispituje postavlja li se u predmetu koji je pred njim pravno pitanje važno za osiguranje pravne sigurnosti, ujednačenu primjenu prava ili njegov razvoj.

42 Međutim, valja naglasiti da se posebni slučajevi iz te odredbe odnose isključivo na situacije koje su, kad je riječ o istaknutom pravnom pitanju, obilježene odstupanjem odluke nacionalnog drugostupanjskog suda od sudske prakse nacionalnog vrhovnog suda, nepostojanjem sudske prakse nacionalnog vrhovnog suda ili, pak, neujednačenošću sudske prakse nacionalnog vrhovnog suda odnosno viših nacionalnih sudova. Nasuprot tome, nijedan od tih slučajeva ne upućuje na pravo Unije, konkretno na stanje sudske prakse Suda Europske unije u pogledu pitanja koje je istaknuto u potporu prijedlogu za dopuštenje revizije.

43 Sud koji je uputio zahtjev navodi da navedenu odredbu tumači na način da u stadiju ispitivanja prijedloga za dopuštenje revizije nije dužan ocjenjivati treba li u okviru postupka revizije uputiti Sudu prethodno pitanje o pravu Unije, koje je istaknuto u potporu tom prijedlogu.

44 Usto, sud koji je uputio zahtjev pojašnjava da se u slučaju nedopuštenosti revizije odlukom o odbijanju postupak konačno završava. U tom slučaju, tumačenje prava Unije koje je primijenio niži sud moglo bi se nametnuti u predmetnom nacionalnom pravnom poretku, iako bi pitanje koje je istaknuto u potporu prijedlogu za dopuštenje revizije opravdalo upućivanje zahtjeva za prethodnu odluku Sudu.

45 Takav nacionalni propis odnosno praksa tako mogu dovesti do situacije u kojoj pitanje koje se odnosi na tumačenje ili valjanost odredbe prava Unije ne bi bilo podneseno Sudu, protivno obvezi koja se Vrhovnom sodišču (Vrhovni sud) nalaže člankom 267. trećim stavkom UFEU-a, iako ga je stranka istaknula pred tim nacionalnim sudom odnosno iako bi ga taj nacionalni sud morao uputiti s obzirom na pravno pitanje koje je navela ta stranka, ako ono nije obuhvaćeno iznimkama iz točke 36. ove presude.

46 Doista, takva situacija može ugroziti učinkovitost sustava suradnje između nacionalnih sudova i Suda, uspostavljenog člankom 267. UFEU-a, kao i ostvarenje ciljeva koji se tim člankom nastoje postići, osobito cilj sprečavanja da se u bilo kojoj državi članici razvije nacionalna sudska praksa koja nije u skladu s pravilima prava Unije.

47 To tumačenje nije dovedeno u pitanje sudskom praksom koja proizlazi iz presuda od 15. ožujka 2017., Aquino (C-3/16, EU:C:2017:209, t. 56.) i od 6. listopada 2021., Consorzio Italian Management i Catania Multiservizi (C-561/19, EU:C:2021:799, t. 61.), prema kojoj se nacionalni sud protiv čijih odluka prema nacionalnom pravu nema pravnog lijeka može suzdržati od upućivanja prethodnog pitanja Sudu zbog razloga nedopuštenosti koji su svojstveni postupku pred tim nacionalnim sudom, pod uvjetom poštovanja načelâ ekvivalentnosti i djelotvornosti.

48 Naime, prva od tih presuda odnosila se na nacionalno pravilo na temelju kojeg je žalbeni razlog nedopušten ako se njime osporava samo jedan razlog pobijane presude, pri čemu su drugi razlozi sami za sebe dovoljno uporište za tu presudu (presuda od 15. ožujka 2017., Aquino, C-3/16, EU:C:2017:209, t. 54.). Druga od navedenih presuda odnosila se na nacionalno pravilo prema kojem treba proglasiti nedopuštenim novo pitanje koje je stranka istaknula nakon podnošenja pravnog sredstva nacionalnom sudu koji odlučuje u posljednjem stupnju jer mijenja predmet spora (presuda od 6. listopada 2021., Consorzio Italian Management i Catania Multiservizi, C-561/19, EU:C:2021:799, t. 60.).

49 U predmetima u kojima su donesene presude navedene u prethodnoj točki bila je riječ o nacionalnim pravilima kojima se utvrđuju isključivo postupovni uvjeti dopuštenosti, čije je nepoštovanje sprečavalo nacionalni sud koji odlučuje u posljednjem stupnju da ispita meritum žalbe.

50 Za razliku od tih pravila, kriterij za dopuštenje revizije, kao što je onaj predviđen člankom 367.a stavkom 1. ZPP-a, zahtijeva od Vrhovnog sodišča (Vrhovni sud) da ispita važnost pravnog pitanja istaknutog u potporu prijedlogu za dopuštenje takve revizije za pravnu sigurnost, ujednačenu primjenu prava ili njegov razvoj.

51 Nakon što su navedena ta pojašnjenja, iz ustaljene sudske prakse također proizlazi da se načelom usklađenog tumačenja nacionalnog prava s pravom Unije zahtijeva da nacionalni sudovi, poštujući osobito zabranu *contra legem* tumačenja nacionalnog prava, učine sve što je u njihovoj nadležnosti, uzimajući u obzir cjelokupno nacionalno pravo i primjenjujući metode tumačenja koje to pravo poznaje, kako bi se zajamčila puna djelotvornost predmetne odredbe prava Unije i došlo do rješenja koje je u skladu s ciljem koji se njome želi postići (vidjeti u tom smislu presude od 5. listopada 2004., Pfeiffer i dr., C-397/01 do C-403/01, EU:C:2004:584, t. 118. i 119., od 29. lipnja 2017., Popławski, C-579/15, EU:C:2017:503, t. 31. do 34. i od 11. srpnja 2024., Skarb Państwa (Kašnjenje u plaćanju koje nije značajno ili je tražbina mala), C-279/23, EU:C:2024:605, t. 29. i navedenu sudsku praksu).

52 Zahtjev usklađenog tumačenja uključuje, među ostalim, obvezu nacionalnih sudova da izmijene, ako je potrebno, ustaljenu sudsku praksu ako se ona temelji na tumačenju nacionalnog prava koje nije u skladu s ciljevima prava Unije. Slijedom toga, nacionalni sud ne može valjano smatrati da nije u mogućnosti nacionalnu odredbu protumačiti u skladu s pravom Unije samo zbog činjenice da se ta odredba ustaljeno tumačila na način koji nije spojiv s tim pravom (vidjeti, u tom smislu, presude od 19. travnja 2016., DI, C-441/14, EU:C:2016:278, t. 33. i 34., od 17. travnja 2018., Egenberger, C-414/16, EU:C:2018:257, t. 72. i 73. i od 11. srpnja 2024., Skarb Państwa (Kašnjenje u plaćanju koje nije značajno ili je tražbina mala), C-279/23, EU:C:2024:605, t. 30. i navedenu sudsku praksu).

53 S obzirom na činjenicu da su nacionalni sudovi jedini nadležni za tumačenje nacionalnog prava, na sudu je koji je uputio zahtjev da ocijeni može li se nacionalni propis o kojem je riječ u glavnom postupku tumačiti u skladu sa zahtjevima iz članka 267. UFEU-a. Uzimajući u obzir navedeno, na Sudu je da tom sudu pruži određene korisne smjernice s obzirom na elemente iz odluke kojom se upućuju prethodna pitanja (vidjeti u tom smislu presudu od 9. travnja 2024., Profi Credit Polska (Ponavljanje postupka okončanog pravomoćnom odlukom), C-582/21, EU:C:2024:282, t. 64.).

54 U ovom slučaju, kao što to proizlazi iz informacija koje je dostavio sud koji je uputio zahtjev, a koje se odnose na razvoj koji proizlazi iz sudske prakse Ustavnog sodišča (Ustavni sud) navedene u točki 24. ove presude, čini se da je moguće usklađeno tumačenje nacionalnog propisa o kojem je riječ u glavnom postupku.

55 U tom pogledu valja primijetiti da se ne čini da se odredbama ZPP-a o kojima je riječ u glavnom postupku zabranjuje Vrhovnom sodišču (Vrhovni sud) da u okviru postupka ispitivanja prijedloga za dopuštenje revizije ocijeni zahtijeva li pitanje o tumačenju ili valjanosti odredbe prava Unije, koje je istaknuto u potporu tom zahtjevu, pokretanje prethodnog postupka pred Sudom ili je ono, naprotiv, obuhvaćeno jednom od iznimaka navedenih u točki 36. ove presude.

56 Konkretno, ne čini se da su slučajevi navedeni u članku 367.a stavku 1. ZPP-a taksativne naravi. U tim okolnostima ta se odredba može tumačiti u skladu s obvezom predviđenom u članku 267. trećem stavku UFEU-a na način da kriterij važnosti istaknutog pravnog pitanja za pravnu sigurnost, ujednačenu primjenu prava ili njegov razvoj, sadržan u navedenoj nacionalnoj odredbi, uključuje slučaj u kojem stranka u sporu koja podnosi prijedlog za dopuštenje revizije istakne pitanje o tumačenju ili valjanosti odredbe prava Unije koje nije obuhvaćeno nijednom od iznimki

iz točke 36. ove presude i koje stoga zahtijeva upućivanje zahtjeva za prethodnu odluku Sudu s obzirom na ciljeve koji se žele postići člankom 267. UFEU-a i koji su navedeni u točkama 33. do 35. te presude.

57 Ocjena iz točke 55. ove presude ne podrazumijeva podrobnije ispitivanje od onoga koje Vrhovno sodišče (Vrhovni sud) mora provesti na temelju članka 367.a stavka 1. i članka 367.b stavka 4. ZPP-a, s obzirom na to da se tom ocjenom zahtijeva samo to da se taj sud uvjeri u relevantnost istaknutog pitanja za rješavanje spora koji se pred njim vodi i da, prema potrebi, provjeri je li potrebno od Suda dobiti tumačenje odredbe prava Unije na koju se odnosi to pitanje jer ono nije obuhvaćeno nijednom od iznimaka navedenih u točki 36. te presude.

58 Valja još naglasiti da obvezu kojoj, izvan tih iznimaka, podliježe, na temelju članka 267. trećeg stavka UFEU-a, nacionalni sud protiv čijih odluka prema nacionalnom pravu nema pravnog lijeka valja shvatiti na način da ne utječe na njegovu odgovornost za odlučivanje u kojem stadiju nacionalnog postupka treba uputiti prethodno pitanje Sudu (vidjeti u tom smislu presudu od 6. listopada 2021., Consorzio Italian Management i Catania Multiservizi, C-561/19, EU:C:2021:799, t. 56.). Osim toga, na nacionalnom je sudu da ocijeni je li u interesu dobrog sudovanja da se to pitanje postavi tek nakon kontradiktorne rasprave (vidjeti u tom smislu presudu od 1. veljače 2017., Tolley, C-430/15, EU:C:2017:74, t. 32.).

59 Stoga je na nacionalnom vrhovnom sudu, kojem je podnesen prijedlog za dopuštenje revizije i koji je obvezan uputiti Sudu zahtjev za prethodnu odluku, da odluči treba li pokrenuti taj prethodni postupak u stadiju ispitivanja tog prijedloga za dopuštenje revizije ili u kasnijem stadiju (vidjeti, po analogiji, presudu od 4. lipnja 2002., Lyckeskog, C-99/00, EU:C:2002:329, t. 18.). Ako odluči uputiti svoj zahtjev za prethodnu odluku u stadiju ispitivanja prijedloga za dopuštenje revizije, on je dužan prekinuti postupanje povodom tog prijedloga do donošenja prethodne odluke i potom provesti tu odluku u svojoj ocjeni treba li dopustiti reviziju.

60 S obzirom na sve prethodno navedeno, na prvo pitanje valja odgovoriti tako da članak 267. treći stavak UFEU-a treba tumačiti na način da mu se protivi to da nacionalni sud protiv čijih odluka prema nacionalnom pravu nema pravnog lijeka odluči, u okviru postupka ispitivanja prijedloga za dopuštenje revizije čiji ishod ovisi o važnosti pravnog pitanja koje je istaknula jedna od stranaka u sporu za pravnu sigurnost, ujednačenu primjenu prava ili njegov razvoj, odbiti takav prijedlog za dopuštenje revizije, a da pritom ne ocijeni je li bio dužan Sudu uputiti prethodno pitanje o tumačenju ili valjanosti odredbe prava Unije koje je istaknuto u potporu tom prijedlogu.

Drugo pitanje

61 Svojim drugim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 267. UFEU-a, u vezi s člankom 47. drugim stavkom Povelje, tumačiti na način da nacionalni sud protiv čijih odluka prema nacionalnom pravu nema pravnog lijeka mora u odluci kojom odbija prijedlog za dopuštenje revizije, koji sadržava zahtjev za upućivanje Sudu prethodnog pitanja o tumačenju ili valjanosti odredbe prava Unije, iznijeti razloge zbog kojih nije pokrenuo taj postupak pred Sudom.

62 U tom pogledu, valja podsjetiti na to da iz sustava uspostavljenog člankom 267. UFEU-a, u vezi s člankom 47. drugim stavkom Povelje, proizlazi da ako nacionalni sud protiv čijih odluka prema nacionalnom pravu nema pravnog lijeka smatra da je zbog postojanja jedne od triju situacija navedenih u točki 36. ove presude oslobođen od obveze upućivanja Sudu zahtjeva za prethodnu odluku, koja je predviđena u članku 267. trećem stavku UFEU-a, tada iz razloga njegove odluke mora biti razvidno da postavljeno pitanje o pravu Unije nije relevantno za rješenje spora ili da se

tumačenje dotične odredbe prava Unije temelji na sudskoj praksi Suda, ili, ako takve sudske prakse nema, da se nacionalnom sudu koji odlučuje u posljednjem stupnju tumačenje prava Unije toliko očito nameće da ne ostavlja mjesta nikakvoj razumnoj sumnji (presuda od 6. listopada 2021., Consorzio Italian Management i Catania Multiservizi, C-561/19, EU:C:2021:799, t. 51.).

63 Međutim, iz odgovora na prvo pitanje proizlazi da, ne dovodeći u pitanje primjenu isključivo postupovnih razloga nedopuštenosti poput onih iz točke 49. ove presude, nacionalni vrhovni sud poput Vrhovnog sodišča (Vrhovni sud) ne može odbiti prijedlog za dopuštenje revizije kojim se postavlja pitanje o tumačenju ili valjanosti odredbe prava Unije a da prethodno ne ocijeni mora li to prethodno pitanje uputiti Sudu ili se, pak, na njega odnosi jedna od iznimaka navedenih u točki 36. ove presude.

64 Iz toga slijedi da se tom odlukom mora poštovati zahtjev obrazlaganja naveden u točki 62. ove presude u slučaju kada taj nacionalni vrhovni sud odluči odbiti takav prijedlog na temelju jedne od tih iznimaka.

65 S obzirom na prethodna razmatranja, na drugo pitanje valja odgovoriti tako da članak 267. UFEU-a, u vezi s člankom 47. drugim stavkom Povelje, treba tumačiti na način da nacionalni sud protiv čijih odluka prema nacionalnom pravu nema pravnog lijeka mora navesti u odluci kojom odbija prijedlog za dopuštenje revizije, koji sadržava zahtjev za upućivanje Sudu prethodnog pitanja o tumačenju ili valjanosti odredbe prava Unije, razloge zbog kojih nije proveo to upućivanje, bilo zato što to pitanje nije relevantno za rješenje spora, bilo zato što je predmetna odredba prava Unije već bila predmet tumačenja Suda, bilo zato što se pravilno tumačenje prava Unije toliko očito nameće da ne ostavlja mjesta nikakvoj razumnoj sumnji.

Troškovi

66 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenog, Sud (veliko vijeće) odlučuje:

1. **Članak 267. treći stavak UFEU-a treba tumačiti na način da mu se protivi to da nacionalni sud protiv čijih odluka prema nacionalnom pravu nema pravnog lijeka odluči, u okviru postupka ispitivanja prijedloga za dopuštenje revizije čiji ishod ovisi o važnosti pravnog pitanja koje je istaknula jedna od stranaka u sporu za pravnu sigurnost, ujednačenu primjenu prava ili njegov razvoj, odbiti takav prijedlog za dopuštenje revizije, a da pritom ne ocijeni je li bio dužan Sudu uputiti prethodno pitanje o tumačenju ili valjanosti odredbe prava Unije koje je istaknuto u potporu tom prijedlogu.**

2. **Članak 267. UFEU-a, u vezi s člankom 47. drugim stavkom Povelje Europske unije o temeljnim pravima, treba tumačiti na način da nacionalni sud protiv čijih odluka prema nacionalnom pravu nema pravnog lijeka mora navesti u odluci kojom odbija prijedlog za dopuštenje revizije, koji sadržava zahtjev za upućivanje Sudu prethodnog pitanja o tumačenju ili valjanosti odredbe prava Unije, razloge zbog kojih nije proveo to upućivanje, bilo zato što to pitanje nije relevantno za rješenje spora, bilo zato što je**

predmetna odredba prava Unije već bila predmet tumačenja Suda, bilo zato što se pravilno tumačenje prava Unije toliko očito nameće da ne ostavlja mjesta nikakvoj razumnoj sumnji.

Potpisi